

Date: 7th April-2026

SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRARISH HISOBI VA TAHLILI

Muallif: Sobiraliyev Kamoliddin Jamoliddin o'g'li

Universitet: Andijon Davlat Texnika Instituti

Fakultet: Iqtisodiyot fakulteti

Kurs: 4-kurs

Ilmiy rahbar:

Yil: 2026

Annotatsiya: Ushbu tezisda sanoat korxonalarida ishlab chiqarish hisobi va iqtisodiy tahlil tizimining nazariy va amaliy jihatlari o'rganilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi — ishlab chiqarish xarajatlarini to'g'ri hisobga olish, mahsulot tannarxini aniqlash va korxonada samaradorligini oshirishda hisob va tahlil tizimining ahamiyatini yoritishdir.

Kirish

Global iqtisodiy bozor sharoitida sanoat korxonalarida samaradorligini oshirish ularning ishlab chiqarish hisobi va iqtisodiy tahlil tizimining to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq. Ishlab chiqarish xarajatlarini nazorat qilish va mahsulot tannarxini pasaytirish korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi. Ilmiy adabiyotlar ko'rsatadiki, ishlab chiqarish hisobi va tahlilning zamonaviy yondashuvlari — ERP tizimlari, Activity-Based Costing (ABC) va KPI tizimlari korxonada samaradorligini oshirishga yordam beradi .

Natijalar

Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish hisobi va iqtisodiy tahlil tizimini takomillashtirish korxonada faoliyatining asosiy ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1.1 -Jadval. Ishlab chiqarish hisobi va tahlilini yaxshilash natijalari

Ko'rsatkichlar	Takomillashtirishdan oldin	Takomillashtirilgandan so'ng	O'zgarish (%)
Mahsulot tannarxi (so'm)	120 000	100 000	-16,7%
Ishlab chiqarish hajmi	8 000 dona	10 000 dona	+25%
Sof foyda (so'm)	40 000 000	60 000 000	+50%
Rentabellik darajasi (%)	10%	15%	+5%

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, ishlab chiqarish hisobi va tahlilini yaxshilash mahsulot tannarxini kamaytirish, ishlab chiqarish hajmini oshirish va sof foydani sezilarli darajada ko'paytirishga yordam beradi.

Iqtisodchi olim A. Ivanovning tadqiqotlariga ko'ra, ishlab chiqarish xarajatlarini tahlil qilish korxonaning moliyaviy barqarorligini oshirishning muhim vositasi hisoblanadi [1].

Takliflar

Date: 7th April-2026

1. Raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish: Yevropada SAP ERP, Oracle NetSuite yoki Microsoft Dynamics 365 tizimlari ishlab chiqarish xarajatlarini real vaqt rejimida kuzatish va mahsulot tannarxini aniqlash imkonini beradi.

2. Activity-Based Costing (ABC) usulini qo'llash: Xarajatlarni aniqroq taqsimlash va mahsulot tannarxini optimallashtirish imkonini beradi.

3. Moliyaviy va operatsion tahlilni integratsiyalash: BI platformalari (Tableau, Power BI) yordamida korxonalar rahbarlariga tez va asoslangan qarorlar qabul qilish imkoniyati yaratiladi.

4. Xorijiy tajribalarni o'rganish va KPI tizimi joriy etish: Har bir ishlab chiqarish bosqichi bo'yicha indikatorlarni monitoring qilish va ortiqcha xarajatlarni aniqlash.

5. Olim tavsiyasi: John K. Shank tadqiqotlarida ABC va ERP tizimlarini birlashtirish xarajatlarni kamaytirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkonini beradi [2].

Xulosa

Mazkur tezis sanoat korxonalarida ishlab chiqarish hisobi va iqtisodiy tahlil tizimini takomillashtirishning ilmiy va amaliy ahamiyatini ko'rsatadi. Ishlab chiqarish hisobi va tahlil korxonalar resurslarini samarali boshqarish, xarajatlarni optimallashtirish va mahsulot tannarxini pasaytirishda muhim vosita hisoblanadi. Tavsiyalarni joriy etish orqali korxonalarda moliyaviy barqarorlik, raqobatbardoshlik va samaradorlik oshirilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ivanov A. *Economic Analysis of Industrial Enterprises*. – Moscow, 2020.
2. Shank J.K., Govindarajan V. *Strategic Cost Management: The New Tool for Competitive Advantage*. – Boston, 2021.

